

Proces Boloński

Dlaczego powinniśmy coś o nim wiedzieć?

Seminarium Bolońskie

„ZMIANY W KSZTAŁCENIU NA POZIOMIE WYŻSZYM – CO
KAŻDY NAUCZYCIEL SZKOŁY ŚREDNIEJ WIEDZIEĆ
POWINIEN?”

Bydgoszcz, 28 października 2013 r.

Ewa Chmielecka
Ekspertka Bolońska

Treść prezentacji

- Zapowiedź w programie:
 - Proces Boloński,
 - Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego,
 - Krajowe Ramy Kwalifikacji,
 - uczenie się przez całe życie
- Koncentracja na problemach, nie na informacjach
- Ale podstawowe informacje też będą.

Proces Boloński – strategia dla szkolnictwa wyższego Europy

Główny cel:

- Stworzenie (do 2010 r.) Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.
- Zasady łączenia systemów krajowych w EOSW:
 - Wzajemne zaufanie
 - Harmonizacja rozwiązań – zwłaszcza legislacyjnych
 - Ale nigdy unifikacja/ujednolicenie! Różnorodność jako podstawa rozwoju.

Uzasadnienie:

- Potrzeba podniesienia międzynarodowej konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego
- Poprawa relacji pomiędzy szkolnictwem wyższym a rynkiem pracy, zwłaszcza w kontekście społeczeństwa i gospodarki wiedzy
- Wsparcie dla tworzenia nowego, europejskiego społeczeństwa obywatelskiego

Proces Boloński – realizatorzy – poziom Europy

Początek: deklaracja Bolońska (1999),

2001 Komunikat Praski

2003 Komunikat Berliński,

a potem z Bergen, Londynu, Leuven, Wiednia/Budapesztu, Bukaresztu

Pomiędzy konferencjami ministrów, na poziomie Europy działalność:

- ⑩ Bologna Follow-Up Group
- Komisji Europejskiej
- instytucji i gremiów międzynarodowych:
 EUA, EURASHE, ESA, ENQA, UNESCO-CEPES

Realizatorzy – poziom krajowy

- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
i jego koordynator Procesu Bolońskiego
- Krajowe “Bologna Follow-Up Group”

oraz

- Konferencje Rektorów
- Promotorzy Bolońscy, inni eksperci
- uczelnie, środowisko akademickie

Realizacja

Równowaga pomiędzy trzema czynnikami sprawczymi

- administracją
- środowiskiem akademickim
- Otoczeniem społecznym / rynkiem pracy

potrzebna dla realizacji celów bolońskich

Skutki braku równowagi

Cele kształcenia wg PB

Zadania dydaktyczne:

- przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, także europejskim,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka wiedzy)
- rozwój osobowy kształconych

Kontekst:

- Demografia
- Potrzeba gospodarki wiedzy dla Europy
- Konkurencja światowa

Proces Boloński: narzędzia i cele operacyjne

Narzędzia:

- studia 2 i 3- stopniowe
- ECTS (ECVET)
- Suplement do dyplomu
- Systemy zapewniania jakości /akredytacja europejska
- Europejska i krajowe ramy kwalifikacji
- „multidimensional transparency tool” - U-mapping
- LLL

Skutkiem ich wprowadzenia ma być (i jest) zniesienie barier wewnątrz EOSW dla

- mobilności osób (kadra, studenci)
- współpracy (ale i konkurencji) instytucji (o studentów, kadry, środki finansowe)
- porównywalności i przenoszenia dokonań edukacyjnych
- podniesienia jakości kształcenia

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego

– umasowienie kształcenia i różnorodność uczelni

- ⑩ Umasowienie kształcenia wyższego i zmiana modelu uczelni
- ⑩ Uniwersytet „trzeciej misji”
- ⑩ Przewidywana dywersyfikacja uczelni w Europie (na wzór amerykański)
 - ok. 4000 uczelni
 - ok. 50 gromadzi lwią część mocy badawczych i funduszy federalnych/unijnych na badania podstawowe,
 - 125 ma status uniwersytetów badawczych,
 - 550 daje doktoraty,
 - pozostałe tylko kształcą, najczęściej na poziomie BA.

⑩ Polska na tym tle

Narzędzia opisu tego zróżnicowania w Europie:

- Ramy kwalifikacji: jak porównać kształcenie w jego różnorodności?
- U-map: jak porównać uczelnie w ich różnorodności ?

LLL (Lifelong Learning) i dalszy wzrost kształcenia na poziomie wyższym

Ramy Kwalifikacji

patrz osobna prezentacja

Uczenie się przez całe życie (LLL) i w różnych rolach (LWL) - PL

- Pierwsze skojarzenia znaczeniowe:
 - „kształcenie ustawiczne” – dla różnych grup wiekowych i zawodowych
 - Ograniczone zastosowanie dla szkół wyższych
 - Przeważnie traktowane jako działalność poboczna w stosunku do kształcenia prowadzącego do dyplomów
- Podstawowe formy obecne w szkołach wyższych w Polsce:
 - Studia podyplomowe
 - Uniwersytety trzeciego wieku
 - Uniwersytety dziecięce ...
 - Szkolenia i inne usługi

Uczenie się ... (LLL+LWL)

Perspektywa europejska

Europejski obszar uczenia się przez całe życie*

- proces uczenia się rozpatrywany przede wszystkim z punktu widzenia osoby uczącej się, a nie instytucji i osób prowadzących kształcenie
- równorzędność uczenia się w różnych formach, miejscach i okresach życia
- możliwość poddania się procedurze walidacji osiągniętych efektów uczenia się - niezależnie od formy uczenia się

**Making a European area of lifelong learning a reality*, Komunikat Komisji Europejskiej, COM(2001) 678, listopad 2001

Narzędziem tej polityki są (między innymi) Europejskie i krajowe ramy kwalifikacji.

Uczenie się ... (LLL+LWL)

Perspektywa europejska – szkolnictwo wyższe

- Komunikaty Bolońskie
 - od komunikatu z Pragi w 2001 roku LLL uznawany za kluczowy element budowy EOSzW w kontekstach: równości i spójności społecznej, innowacyjności/ społeczeństwa wiedzy, zwiększenia skolaryzacji i innych.
- EUA – Karta LLL dla uniwersytetów (2008)
- Działalność EUCEN - European University Continuing Education Network (nowa nazwa: The European Association for University Lifelong Learning)
- RPL i jego agendy

Prague Communiqué (2001)

Lifelong learning is an essential element of the European Higher Education Area. In the future Europe, built upon a knowledge-based society and economy, lifelong learning strategies are necessary to face the challenges of competitiveness and the use of new technologies and to improve social cohesion, equal opportunities and the quality of life.

EUA Charter on LLL for Universities

- zobowiązania ze strony uczelni
- zobowiązania ze strony rządów oczekiwane - umożliwiające uczelniom realizację ich zobowiązań

odniesienie do *EUA Charter on LLL*
- w komunikacie ministrów
(Leuven, 2009)

Uczenie się ... (LLL+LWL) „Perspektywa” polska

Dokument „Perspektywa uczenia się przez całe życie”

- Roboczo przyjęty przez Komitet Rady Ministrów 18 marca 2011 r.
- Nie będzie osobną „strategią”, ale zostanie podłączony do „Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego” jako aneks - dlatego nazwa „Perspektywa”
- Założenia - do 2020 r.:
 - ok.. 49 % osób w wieku 30-34 będzie miało wykształcenie wyższe lub równorzędną kwalifikację
 - Co najmniej 19% osób w wieku 24-65 będzie uczestniczyć w LLL.

Uczenie się przez całe życie (LLL) i w różnych rolach (LWL) - PL

Programy dyplomowe i tożsamość uczelni

a

Programy LLL/LWL i „trzecia misja” uniwersytetu

- Potrzeby społeczeństwa wiedzy
- Potrzeby społeczeństwa demokratycznego
- Potrzeby społeczne: krajowe i lokalne
 - Aktualne i przyszłe
 - Bezrobocie i kryzys
- Potrzeby indywidualne i strategie życiowe nowych interesariuszy
 - Przygotowanie do zmiany – innowacyjność, zmiana społeczna, inne
 - Zatrudnialność
 - Zainteresowania indywidualne
- źródła dochodów uczelni
- inne

LLL w Polsce i Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej w 2011 roku wśród osób w wieku **25-64 lata**

dokształcało się **8.9 %**

Rekordzistami w tej dziedzinie są Skandynawowie:

- w Danii **ponad 32%**,
- w Szwecji – **25%**
- w Finlandii – **prawie 24%**

W Polsce – mniej niż 5 %

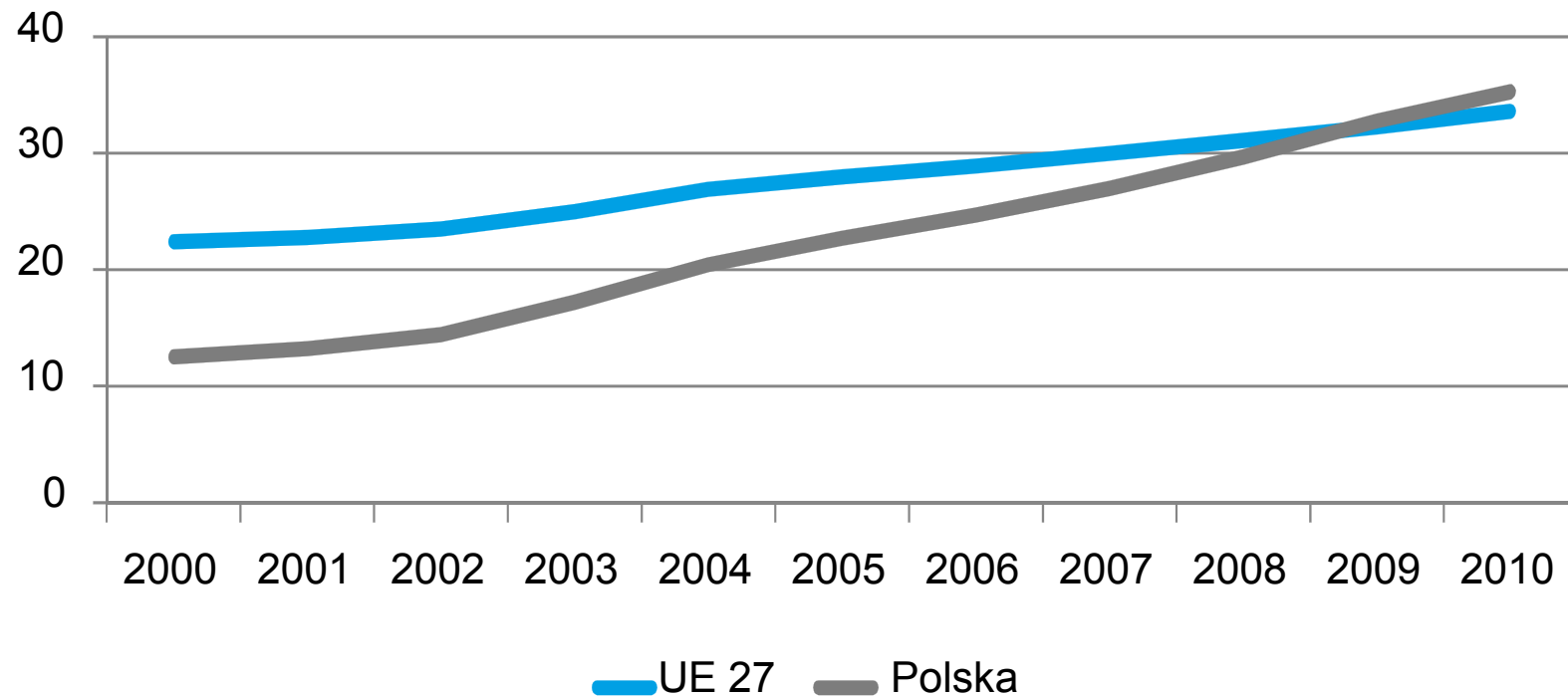
Źródło: Eurostat 2011

Dlaczego perspektywa uczenia się przez całe życie jest ważna?

- Rynek pracy się zmienia:
 - Najpopularniejsze zawody dzisiaj nie istniały jeszcze kilka lat temu
 - Technologie zmieniają się coraz szybciej – wykonywanie tego samego zawodu wymaga ciągłego aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności
- Wiedza i umiejętności nabyte w trakcie nauki stają się nieaktualne
- Dorośli przez uczestnictwo w LLL mogą uzupełnić braki umiejętności w relacji do tych potrzebnych na rynku pracy
 - Często wykonywana praca odbiega od formalnego wykształcenia

Poziom wykształcenia a uczelnie jako „integratory” LLL

źródło: A. Chłoń-Domińczak, 2012, za Eurostat, Labour Force Survey

Uczelnia jako „integrator” w LLL

Co integruje „integrator”?

Strategie życiowe swoich słuchaczy!

A ponadto:

- Interesy / potrzeby uczelni i jej otoczenia
- Interesy/potrzeby rynku pracy i oferty uczelni
- Interesy / potrzeby uczelni i jej jednostek
- interesy/potrzeby „klientów” (indywidualnych i zbiorowych) i jednostek / pracowników uczelni
- Strategie życiowe kandydatów na studia i pracowników uczelni

Marmieladow: „...bo człowiek musi móc dokądś pójść”

LLL a jakość kształcenia

- Możliwość udostępniania studentom krótszych i łatwiejszych ścieżek uczenia się/ certyfikatów uczelnianych
 - 5-ty poziom a jakość
- „Odsiew” jako otwarcie nowej oferty kształcenia a nie wyrzucenie ze studiów. Uczelnia powinna czuć się rzetelna:
 - nie wydawać dyplomów „ciągniętych za uszy”
 - uruchamiać ścieżki kształcenia alternatywnego (niekoniecznie dyplomowego / pełnej kwalifikacji)
- Kwalifikacje cząstkowe – wewnętrzne świadectwa uczelni.
- KRK dają możliwości przypisywania takich świadectw do poziomów, gwarantując drożność.

Proces Boloński – czy cele zostały osiągnięte?

Dlaczego powinniśmy coś o nim wiedzieć?

- EOSW – skonsolidowanie czy nowe podziały?
- Poszanowanie różnorodności czy nowy ranking?
- Współpraca czy rywalizacja?
- Mobilność czy „brain drain”?
- Inne

Jakie są społeczne, polityczne i gospodarcze skutki Procesu Bolońskiego? Dla Europy, dla Polski?

Patrz także A. Kraśniewski: „Proces Boloński. To już 10 lat”

Przedstawione tu idee są oparte m.in. na doświadczeniach autorki zdobytych w trakcie prac i dyskusji prowadzonych przez Zespół Ekspertów Bolońskich, EQF Advisory Group i innych.

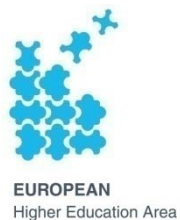
Szczególnie inspirujące dla ostatecznego kształtu prezentacji okazały się materiały, wystąpienia i komentarze prof. Andrzeja Kraśniewskiego oraz dr Tomusza Saryusza-Wolskiego. Stanowią one częściową lub całkowitą treść niektórych prezentowanych tu przezroczy.

Szczególne podziękowania dla dr Agnieszki Chłoń-Domińczak za przygotowanie „demograficznej” części tej prezentacji.

Dziękuję za uwagę!

echmie@sgh.waw.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

